List 24.

Tečaj XVI.

NOVICE
gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo **vsako sredo** po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 40 kr., za pol leta 1 fl. 50 kr., za četert leta 55 kr.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 40, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 10 kr.

V Ljubljani v sredo 16. junija 1858.

Sadnemu drevju škodljiva gosenca tega mesca.

Gosenc je več plemen. Že več ko en teden je, kar se je po drevji, zlasti po jablanah, razlezla tista gosenca, ktera spada v versto molov kožuhovcov in suknovcov; zaleže jo majhen metuljček s čveterimi perutničicami, kterih dve sprednji ste bele kot sneg in s černimi pičicami opisane; dve zadnje pa ste sivkaste in kosmate. Imenuje se ta metuljček jabelkáč ali jabelčni molj (Apfelschabe, hyponomenta malinellus). Gosenca njegova, majhna, sivkasta, s černimi pikami, silno živa, je zlo škodljiva posebno jablanam; spozna se na drevji lahko po pajčevinah, v ktere je zavita. Še kakih 8 do 10 dní bo škodo delala.

Gospodarji, kterim vam je za sadje mar, pokončajte jo, da oberete pridno vse pajčevine, kakor jih pridno že celi teden oberajo naši kmetijski učenci na vertu kmetijske družbe.

F. Schmidt.

Gospodarske in živinozdravilske skušnje.

(Ali kaj pomaga pušati sadnim drevesom, in kdaj in kako naj se jim puša?). Na te vprašanja beremo v letniku pruske vertnarske družbe ta-le prav poučni odgovor: 1) Pušati drevesom, to je, podolgoma po deblu z ojstrim vertnim nožem kožo do lesa prerezati in vleči ta ris tako, da na drugi strani nehaš, kjer si začel, je kaj dober pomoček, v dveh ali treh letih take drevesa rodovitne narediti, ktere so nerodovitne zavoljo starosti ali če mlade zavoljo preobilne muzge le na rast in les ženejo. 2) Drevesom, ktere nimajo ravno preobilne muzge, naj se naredí več takih risov, kakor takim, ktere so v svoji polni moči. 3) Najbolji čas drevesom pušati je spomlad; vendar ni napačno to storiti tudi vsaki poletni čas in še celó v jeseni, ko jim je listje odpadlo. 4) Prerezati se morajo noter do lesa, tedaj kože skozi in skozi prerezati. 5) Že rodovitne drevesa toliko rodovitniše postanejo, kolikor več muzge doteka. 6) Vsakemu sadnemu plemenu pomaga pušanje, le češnjam ne.

(Kadar konje ali govejo živino kolje ali grize), ji večidel to najbolj pomaga, da se v čevah po kerču ali kakor koli zaderžanega blata očedi; zato pomaga, ji s pooljeno roko v ritnik seči, klištire (brizglje) z osoljeno vodo pogostoma dajati, jo prepeljevati (pa ne jahati), notri ji pa večkrat vlivati po celem maslicu dobrega (ne žarkovega) olja lanénega ali laškega, kteremu naj se pridene vselej še kakih 4 ali 6 lotov razstopljene grenke solí (Bittersalz), — nikoli pa ne solitarja, kakor živinozdravnik gosp. Berner v 16. listu štajarskega kmetijskega časnika napačno svetuje! Solitar je zdraženim čevam hud strup, kteri klanje do vnetja čev pripravi. Če bi grenka sol ne utegnila dosti močna biti iztrebiti čev, se more z oljem vred vzeti močnejša dvojna sol (Doppelsalz), nikoli pa — še enkrat opominjamo — ne solitar, kteri, če blato začne gnati, rad unema čeva, zlasti ako se ga 8 lotov dá! Prav bi bilo, da bi sl. vredništvo omenjenega časnika preklicalo oni nevarni svèt, ker nezdravnikom solitar priporočati, se pravi, z ognjem igrati.

(Skorjo navadne vèrbe (Weidenrinde) zoper kervomok goveje živine) priporoča v laškem živinozdravilskem časniku g. Farero. On pravi, da v njegovih krajih živina, kadar na pašo hodi, prav pogostoma kri šči, in včasih se razširi ta bolezen kakor kuga. Če se kake 4 lote verbove lubadi ali kože skozi pol ure kuha in ta verbova voda potem ocedi in shlajena živini po poliču ali pol bokala na enkrat notri daje, 3krat na dan, pomaga to prav dobro, če bolezen ni še le v začetku, ampak da že več dní terpí; v začetku se pa bolje prileže maslic dobrega olja z enim lotom solitarja, kake dvakrat na dan, ker kervomoča je od konca bolj unetljiva ali prisadna bolezen, tedaj ji olje ali druge mastne in žlezne rečí bolje storé kakor grenjke in zagoltne, kakor ste verbova in hrastova skorja.

Letni zbor c. k. kmetijske družbe.

(Dalje.)

Po vsem tem je besedo povzel gospod odbornik Miha Ambrož in govoril o tem, kako bi se dala vinoreja na Krajnskem zboljšati.

Nagnala ga je k temu skušnja lanske dunajske razstave, pri kteri so bili drugi domači pridelki s toliko častjó sprejeti, le vina naše, razun žlahnega pikolita, so bile za duri postavljene. To je gotovo vsakega domoljuba zlo v sercé zabolélo, in čeravno gledé na to, da tudi na Krajnskem imamo dobre in zdrave vina, moramo reči, da je ta razsodba preojstra bila, si vendar ne smemo zakrivati, da je v vsi ti ojstri sodbi vendar le tudi kos resnice bilo; gotovo je, da naše vina še niso takošne kakoršne bi lahko bile, ako bi se spolnovali zlati nauki, ki jih nepozabljivi rajnki gospod fajmošter Vertovc v svojih lepih bukvah „Vinoreja“ *) imenovanih našim vinorejcom daje.

Čujmo najprej — je rekel gosp. Ambrož — kaj so dunajski sodniki od naših vin rekli. Tako-le se glasí njih sodba, zapisana v velikih bukvah kmetijske razstave: „Večidel stojí krajnsko vinstvo še na nizki stopnji, zlasti na Dolenskem, kjer večidel vse tiste terte špogajo, ktere imajo na Horvaškem, zraven pa še tičino, lipavščino, volovino in javor, iz kterih se nikoli žlahne vina ne morejo narediti. Marvina, ktere Krajnci najbolj čislajo, so iz štajerskih vinogradov poleg Save. **) Vino pridelujejo Krajnci na 16,700 oralih; pridelajo ga vsako leto okoli 324,000 veder, kterih vrednost znaša blizo 1 milijon in 29,6000 gold. Tega vina ni zadosti za krajnsko deželo, zato ga več tavžent veder iz Štajerskega in Primorskega vsako leto pokupijo. Verhopoljsko vino iz vi-

*) Dokler ne bo Vertovceva „Vinoreja“ tako rekoč v kri in meso vsem našim vinorejcom zlezla, ne bojo ne naše ne horvaške vina po svetu zvonca nosile, in vendar bi ga nosile tako lahko, če bi le hotli! Vred.

**) V tem so se zmotili dunajski sodniki ravno tako kakor spodej, kjer pravijo, da Krajnci največ vina pokupijo iz Štajerskega in Primorskega; pozabili so horvaško vino, kterega Krajnci zraven domačega največ spijejo. Vred.

pavskih nogradov gospoda grofa Lantieri-a, ktero sicer po pravici sluje, ni tabart svoje slave poterdilo. Škoda, da niso Krajnci poslali svojih zlo rudečih marvin, ktere bi se bile zato, ker so dobre in po ceni, gotovo vinski sodníi prikupile. Dolenska stran je posebno za vino in sadje, kakor tudi za svilne červe in bčele pripravna; treba je, da bi se vse to čvetero z veliko umnostjo opravljalo; žalibog! da krajnski vinorejci niso nič bolji kakor horvaški.“

Tako je govorila dunajska vinska sodnija.

Čujmo dalje, kaj ona vsem vinorejcom svetuje, da bi zboljšali svoje vina.

1. Pervo je, da si vinorejec zasadí žlahnih tert. Le iz dobrega semena se dobí dobra roba. Kdor gleda le na obilen pridelk, ne bo pravega zadél. Ktere terte so žlahne, zraven pa v naših krajih že navadne, najde vinorejec v „Vinoreji“ Vertovcovi in „Umnem kmetovanji“ Zalokarjevem. Ne bomo tedaj tù ponavljali, kar je tam lepo na drobno popisano. Dunajska vinska sodnija imenuje terte, iz kterih Estrajharji in na Nemškem najžlahneje vina pridelujejo; naj jih imenujemo tudi mi: Med zgodnje spadajo: 1. beli, rudeči in černi klevnar, 2. beli drobni burgundar, 3. višnjevi portugiški; — med srednji čas zrele: 1. višnjevi frankiški, 2. zeleni silvan, 3. višnjevi od jezera bodenskega in 4. zeleni muškatelec; — med pozno zrele: 1. rudeči traminec, 2. drobni risling, 3. višnjeva kadarka, 4. tokajčan, laški risling (eno najrodovitniših plemen), 6. šipon (Mosler), 7. rudeči cirfandler. *)

2. Drugo je, da v vsakem nogradu so le take terte zasajene, ktere dozorijo ob enem. Že pamet dá, da mešanca zgodnjih in poznih tert ne more storiti dobrega vina: eno popači drugo. Bodi Bogu potoženo, da ta gerda mešanca je ena največjih napak krajnske vinoreje, in da ne bomo prišli na bolje, dokler ne popravimo tega!

3. Tretje je, da odpravimo visoko rejo iz naših vinogradov in se skozi in skozi poprimemo pritlične; zakaj? — zato, ker je pri tleh gorkeje in bolje za grojzdje kakor na visokem. „Hočeš dobrega, žlahnega vina pridelati, iši ga pri tleh; pritlična reja ti ga bo dala.“ Tako se bere že tudi v Vertovcovi „Vinoreji“ na strani 38. Oj, da bi naši vinorejci le kaj brali!

4. Četerto je, da se nograd obdeluje kakor vert, zato tudi Nemec vinogradu pravi „Weingarten.“ Pridno kopati in dobro gnojiti se mora vinograd. „Kakor kokoš ne more obilo jajic nesti brez žita, in krava ne dá veliko mleka brez dobre piče, tako tudi nogradi ne morejo dobrih letin dajati brez gnoja“ — pravijo že tudi Vertovc v svoji „Vinoreji“ str. 94 — pa kaj! ker je vinorejci naši ne bero!

5. Peto je: ob pravem času tergati ali brati, to je, kadar je grojzdje že popolnoma zrelo. To mora postava zapovedati, če ne, ne pomagajo vsi poduki nič. Le zrela češnja, le zrela hruška je dobra — tako je tudi z vinom.

6. Šesto je umno vinohranilstvo ali umno ravnanje z vinom v hramu ali keldru. Kdor tega ne zná, ne bo nikoli dobrega blaga si napravil. To pa razume le malo malo kdo, zakaj vinohranilstvo se opira na kemijske vednosti, od kterih se večini naših vinorejcov še celó ne sanja nič.

K temu, da se vino v sodcu dobro uzorí, je „treba znati več kakor le hruške peč'.“ V kakošnih sodcih naj se hranuje, kakošen naj je hram, kako naj se prav zaliva in presnemova itd. — to razume malokdo prav, in po napačnem ravnanji v hramu, se iz dobrega mošta naredí malovredno vino. Večina naših vinorejcov zná le drozgati in lovšati; v tem so nekteri res pravi mojstri. Res je pa tudi, da umno vinohranilstvo ali kletijstvo je najbolje in najcenejše le tam mogoče, kjer je veliko vina skupaj, zato so vinske družbe, vinske zaloge in tergovine najbolja pomoč, da vino kake dežele dobro ime zadobí in se mu velika kupčija odprè. Če stopi več vinorejcov v španovijo, da vsak dá toliko in toliko svojega vina v to skupno zalogo, in se vinohranilstvo izroči potem zvedenemu mojstru v tem, in se potem tako vino prodaja iz velike zaloge: to privabi domačemu vinu dobro ime in dosti kupca.

Gosp. deželni poglavar so vprašali na to: Ali se nič ne sliši, da bi se na Krajnskem napravila kaka vinska družba kakor na Štajarskem, ki dobro napreduje? Odgovor je bil, da se še nič ne sliši, da bi se tudi krajnski vinorejci tega koristnega početja lotili.

Ko je gosp. Ambrož končal svoj govor, ki je vreden, da bi ga naši vinorejci dobro dobro prevdarili, je bil zbor postrežen z dobro kapljico lanskega pridelka, ktero so prečastiti gosp. grof Barbo družbi darovali; bilo je eno (černo) vino iz dobroznanega vinograda „Gobca“ imenovanega, drugo pa iz terte „Riesling“, ktero bo v kakih treh letih (zakaj toliko potrebuje „Riesling“, da se popolnoma uzorí), kaj žlahno vino.

(Dalje sledí.)

*) Poglej Pristavek k Vertovcovi „Vinoreji“ in v popisu tertnih plemen po Štajerskem zasajenih ali saj znanih; tù boš najdel marsiktero teh plemen popisano. Vred.

Napáke slovenskega pisanja.

Spisal Fr. Levstik.

(Dalje.)

b) Na pol sostave so tudi imena tacih krajev in vasí, ki imajo dve besedi: predlog in ime, na priliko „Podgaber.“ V imenovavniku pravimo: „tù je pod Gabrom“, pa tudi: „tù je Podgaber“; v rodivniku „Podgabra“; v dajavniku: „Podgabru“; v kazavniku: „Podgaber“; v mestniku: „zdaj smo pod Gabrom“, redko: „v Podgabru“; v storivniku: „(pred) Podgabrom.“ Po tem izgledu se rabijo: „Medvode, Preddvor, Podréber“ itd.; še celó: „predpust.“

c) Nektera vaška imena, ki zopet imajo dve besedi: prilog in ime, rabimo na dva načina; sklanjate se namreč ali obé besedi vsaka posebej, ali pa obé za eno v sostavi, na pr. „Kamni verh.“ Govori se: „Kamni verh, Kamniverha“; ali pa: „Kamni verh, Kamnega verha itd. Tako je tudi: „Slanč verh, Bežji grad“ i. t. d. Nektera taka imena so pa uže do dobrega sostave, na pr. „Martini verh, Vini verh, Višehrad (česk.), Carigrad (srb.), Krušedol (srb.), Beograd“ (srb.); Slovenec pa vender pravi: „Beli grad, Belega grada.“ — Ravno po tem potu so se tudi skerčila nekterih oseb imena, kakor: „Pustoverh, Maloverh, Velikoverh“ itd.

Ker smo uže pri tej reči, poglejmo še to, kako se delajo prilogi in imena prebivavcem tistih vasi, ki imajo prilog in ime v sebi, na priliko „Černa gora, Černogorec, černgorski; Pusti hrib, Pustohribec, pustohribič*), pa tudi: pustohribški; Zlati rep, Zlatorepec, zlatorepič in tudi: zlatorepški; Hudi konec, Hudokončan, hudokonč; Mala slevica, Maloslevljan, maloslevski“ itd.

Izberimo si druzih, ki imajo pred imenom besedo: „svet“, ali pa morda prilog trijeh zlogov, da so tedaj sostavam predolge, na pr. „Vélika slévica, Slevljan, slevski; Vélike laščе, Laščan, laški; Sveta trojica, trojiški, (imena še nisem slišal; pa

*) Laščanje iz nekterih osebnih in hišnih imen še delajo priloge, kakor so imeli stari Slovenci navado, na pr. „Zajec, zajč; Živec, živč; Kropec, kropič; Grében, grebênč; Virant, viranč“ itd. Pis.

menda bi se reklo: Trojičan?); Dvorska vas, Dvorján, dvorski; Kervave pečí, Kervavec, kervavski; Ilova gora, Ilovec, Ilovar, ilovski, ilov; Sveti križ, Svetokrižan, svetokriški, še raje pa: Križan, Krišćan, kriški; sveti Ureh, Urhovec, urhov; sveti Gregor, Gregorec, gregorski.“ Vidimo, da pri le-tih se delajo imena ljudem ali iz priloga (Ilovec, Dvorjan), ali pa iz imena (Slevljan, Urhovec).

Kdor mora večkrat pisati imena vasém in prebivavcem, gotovo ima veliko sitnost, ker nihče, ako ni slišal, ne more vselej vediti, kako se dela iz vaškega imena ime prebivavcem. Pri Turjaku je vas: „Lípljene“, a človek iz nje se imenuje: „Lípničan“, in v množnem številu: „Lípničanje“, pa tudi: „Lípnici.“ Druga vas je: „Srobotník“; iz tega se govorí: „Sroboćan, sroboški“; dalje: „Retje“, in potem: „Rétničan, rétniski.“ Slišal sem praviti, da se eni vasi pravi: „Lemovce“, ljudem pa: „Movljánje.“ Gospodi slovarščeki naj bi tedaj vsacemu krajevemu ali vaškemu imenu prideli: kako se pravi ondašnjim ljudem, in pa kako se nareja prilog iz tega; dalje naj bi pri vsacem imenu povedali mestnik s predlogom, ker to ni vselej res, kar učé slovnice, da vasí, ki na visocem stojé, pred-se jemljo: „na“, ktere so pa nizko, hočejo: „v“; dostikrat se ravno na robe govori.

Splošna opomba k sostavam. Dobé se tudi take sostave, ki človek ne vé, kam bi jih uverstil, ali pa, ki so morda celó nepravilno zgrajene; toda tih je malo, in večidel so navadne le v smešnicah; časi morda so pa tudi iz ptujih besed zložene, kakor: „klinčorba (nagelsuppe v srb. smešnici), legbaba (riba = steinbeisser, srb.), moroklinac“ = nagel der schiene am rade (srb.). Slovensko narečje ima čudno besedo: „pil“, ki ne vém, ne od kod je, ne kaj znači; ali več sostav imamo ž njo, kakor: „piltačice (neke rože, Lašč.), pilpoh (hojeva smola za lubom), pilpogačica“ = topir (Lašč.) — Tù moram popraviti, da „vetrogonija“ ni „windmühle“, kakor sem v pomoti mislil in pisal; ampak ta serbska beseda je vse kaj druzega, namreč: „windbeutel.“ Vender pa menda nihče, kdor je sostave prebral, ne bo tajil, da nasvetovana beseda: „parogonja“ (dampfschiff) lahko obveljá. (Dl. sl.)

Potovanje po izhodnem ali po jutrovih deželah v letu 1857.

Spisal Mihael Verne.

XXXVI.

Iz Siona sem ogledal tudi na zahodni strani mesta hrib Gihon, ki pa nima nič zanimivega razun zgodovinskega spomina, da je bil Salomon na-njem za kralja oklican in maziljen. David, Savlov naslednik, drugi kralj izraeljski, je bil pesnik neumerljive slave, hraber in srečen vojskovodja, izversten kralj in moder vladoslovec, in je slavo in blagostanje naroda svojega visoko povzdignil. Dvorani njegovi pa, dasiravno še novi, so bili zlo popačeni; vse polno je bilo sebičnih priliznjencov in ženskih, ki so se v vlado utikale. Zato je kralj sinove svoje večidel le slabo izredil. Amnon in Absolon sta mu veliko žalosti in sramote napravila. Absolonova smert ni bila še konec skrivnih zarotij in punta, ker Adonija Absolona posnema in išče prestola še pred očetovo smertjo se polastiti. Šopiril se je namreč (III. Reg. Cap. I. v. 5.) rekoč: „Jaz bom kraljeval. In napravil si je vozov in konjikov, in petdeset mož, da bi pred njim tekali. In oče njegov (sivi starček se je že raji grel — kakor pa vladal) ga ni nikdar posvaril rekoč: Zakaj si to storil? Bil je pa tudi on sila lep in za Absolonom pervi rojen. In pogovoril se je z Joubom, sinom Sarvijevim, in z duhovnom Abiatarjem, ki sta Adonijevo stranko podpirala. Duhoven Sadok pa, in Banaja, Jojadov sin, in prerok Natan, in Simej in Rej in jedro Davidove vojne čete niso bili z Adonijem. — Ko tedaj Adonija ovne in teleta in vse, kar je bilo tolstega, pri kamnu Zaholet daruje, ki je blizo zvirka Rogel, povabi vse brate svoje, kraljeve sine, in vse može Juda, kraljeve služabnike. Natana preroka pa, in Banaja, in vseh močnih, in Salomona, brata svojega, ne povabi. Tedaj pravi Betsabeji Salomonovi materi: „Ali si slišala, da je Adonija, Hagitin sin, kralj postal, in gospod naš David ne vé nič za to? No tedaj vzami svèt od mene, in ohrani življenje sebi in sinu svojemu Salomonu! Idi in pojdi h kralju Davidu in reci mu: Kaj ne, gospod kralj moj, ti si meni služabnici svoji prisegel rekoč: Salomon sin tvoj bo kraljeval za menoj, in on bo sedel na prestolu mojem? Zakaj tedaj kraljuje Adonija? — In ako boš še tam s kraljem govorila, bom prišel jaz za teboj in bom doveršil tvoj govor. Šla je tedaj Betsabea, se pokloni in počastí kralja. Kralj pa ji pravi: Kaj hočeš? Ona odgovorí ter pravi: Gospod moj, prisegel si pri Gospodu Bogu svojem služabnici svoji: Salomon, sin tvoj bo kraljeval za menoj, in on bo sedel na prestolu mojem. In glej, sedaj kraljuje Adonija, in ti, gospod kralj moj, ne veš nič za to. Dal je zaklati volov in vsakoverstnih pitanih žival, in ovnov kar veliko, in je povabil vse kraljeviče, tudi Abiatarja duhovnika, in Joaba načelnika vojne čete. Salomona pa, služabnika tvojega, ni povabil. Pa gospod, kralj moj, očí vseh Izraeljcov so na-te obernjene, da bi jim naznanil, kdo ima sedeti za teboj, gospod kralj moj, na prestolu tvojem. Zakaj zgodilo se bo, da, ko bo zaspal gospod kralj moj kakor dedje njegovi, bova šteta jaz in sin moj Salomon med hudodelnike. — In ko še govori s kraljem, pride prerok Natan. In napovejo ga kralju rekoč: Prerok Natan je tù. In ko pred kralja pride in ga počastí poklonivši se do tal, pravi Natan: Gospod, kralj moj, si li ti djal: Adonija naj kraljuje za menoj, in on naj sedí na prestolu mojem? zakaj šel je danes, in je zaklal volov in pitane živali in ovnov kar veliko, in je povabil vse kraljeviče in poglavarje vojnih čet, tudi Abiatarja duhovnika, in jedó in pijó pričo njega in pravijo: Naj živí kralj Adonija! Mene pa, služabnika tvojega, in Sadoka duhovnika, in Banaja, sina Jojadovega, in Salomona, služabnika tvojega, ni povabil. Je li izšlo povelje to od kralja gospoda mojega, in meni, služabniku svojemu, nisi povedal, kdo bo sedel za gospodom kraljem mojim na prestolu njegovem? — In kralj David odgovorí rekoč: Pokličite mi Betsabeo. Ko pride pred kralja in stojí pred njim, prisеže kralj ter pravi: Kakor resnično živí Gospod, ki me je rešil od vseh bridkost, kakor sem ti prisegel pri Gospodu Izraelovem Bogu rekoč: Salomon sin tvoj bo kraljeval za menoj, in on bo sedel namesto mene na prestolu mojem: tako bom storil danes. In Betsabea pokloni obličje do tal in počastí kralja rekoča: Naj živí gospod moj David vekoma! David kralj tudi pravi: Pokličite mi duhovnika Sadoka in preroka Natana in Jojadovega sina Banaja. Ko pridejo, jim kralj pravi: Vzamite seboj služabnike gospoda svojega, in posadite Salomona, sina mojega, na mezga mojega in peljite ga na Gihon. In tam naj ga pomazilita Sadok, duhoven, in prerok Natan za kralja izraeljskega, in trobite s trobento in recite: Naj živí kralj Salomon! In pojdite za njim, in prišel bo in sedel na prestolu mojem, in bo kraljeval namesto mene, in ukazal mu bom, da naj bo vojvoda čez Izrael in čez Juda. In Banaja, Jojadov sin, odgovorí kralju rekoč: Naj se zgodí tako, in naj poterdí Bog besede kralja mojega. Kakor je bil Gospod s gospodom kraljem mojim, tako naj bo s Salomonom in naj povzdigne prestol njegov čez prestol gospoda kralja mojega Davida. Gredó tedaj Sadok duhovnik in Natan prerok in Banaja, sin Jojadov, in Ceretani in Felatani, in posadé Salomona na mezga kralja Davida, in ga pripeljejo na Gihon. In Sadok duhovnik vzame rog z oljem iz šotora,

*

in pomazili Salomona, in zatrobentajo s trobento in vse ljudstvo pravi: Naj živí kralj Salomon! In vsa množica gré za njim, in ljudje piskajo na piščali, in rajajo od velike radosti, in njih upitje se razlega po zemlji. — Sliši pa Adonija, in vsi, ki jih je bil povabil, zakaj pojedina je bila že končana; pa tudi Joab sliši trobente glas, ter pravi: Kaj pomeni upitje hrupečega mesta? Ko še govorí, pride Jonata, sin duhovnika Abiatarja, in Adonija mu pravi: Le noter, ker si junaški mož in boš kaj dobrega povedal. Pa Jonata odgovorí Adoniju: Nak, zakaj gospod naš, kralj David je Salomona za kralja postavil, in je poslal ž njim Sadoka duhovnika, in Natana preroka, in Banaja sina Jojadovega, in Ceretane in Feletane, in posadili so ga na kraljevega mezga, in pomazilila sta ga Sadok duhovnik in Natan prerok za kralja na Gihonu, in šli so od ondod z veseljem in mesto je zagromelo: to je glas, ki ste ga slišali.“ —

Od te prigodbe ima hrib Gihon slavo svojo, ki ne bo umerla, kakor Salomonova ne. — Iz tega hriba je izvirala nekdaj dobra voda, ki je tekla v globoko dolino z imenom Hinon med Sionom in Gihonom; sedaj pa je vès suh kakor vsi drugi hribi okrog Jeruzalema. Ko se je namreč Senaherib, kralj asirski, s strašno vojsko mestu bližal, je dal kralj Ecehija izvirk zamašiti in zadelati, da bi s pomanjkanjem vode sovražnike odgnal, in od takrat se je voda pozgubila.

(Dalje sledí.)

Zgodovinske reči.

Klasičen dokaz, da stari Panonci niso bili ne Celti ne Germani, ampak Sloveni.

Po mojim unidanjem sostavku „o prihodu novih slovenskih rodov v naše kraje“ bi utegnil kdo misliti, da je s tem overženo terjenje: „Slovenskega rodú so bili stari Noričani in Panonci.“ Pa dobro naj zapomni, kdor je uni sostavek bral, da je pisano „novi slovenski rodovi“; to daje razumeti, da so „starji slovenski rodovi“ poprej tukaj imeli biti.

Kteri našim domačim zgodovinskim rečem ne gredó v dno gledat, menijo, da misel o slovenščini starih Noričanov in Panoncov tičí le v kaki prenapeti glavi, in se spričuje z golimi posiljenimi etimologičnimi dokazi, ali kakor pravijo, da je „gola sanjarija panslavistov“, da se ne opira na nobene historične dokaze. Pa s tem ni tako. Naj bi le brali pazno sostavke o tem vprašanji; našli bi umes tudi kako klasično pričo. Dve poglavitne take priči naj v novo postavim na svetlo.

Rimski pisatelj Justin, ki je poleg Troga Pompeja oznanil del stare zgodovine, piše o prihodu Celtov v naše kraje tako: „Galli abundante multitudine, cum eos non caperent terrae, quae genuerant, trecenta millia hominum ad sedes novas quaerendas, velut ver sacrum miserunt. Ex his portio in Italia consedit, quae et Romam captam incendit, et portio Illyricos sinus per strages barbarorum penetravit, et in Panonia consedit.“ (Just. Hist. l. XXIV. c. 4.) To je: „Galijani so zavoljo preobilne množice, ko jih ni mogla obsegati zemlja, ktera jih je bila rodila, tri sto tavžent ljudí, kakor posvečeno mladino, poslali novih sedežev iskat. Zmed teh se je en del v Italii vsedel, ki je tudi Rim vzel in požgal, in en del je ilirske središča po pobitvi drugačnih narodov prederl, in se je v Panonii vsedel.“

Kaj je jasno iz teh besed?

1. Da Celti so pozneje prišli v Panonijo, in ondi niso bili izvirni stanovavci;

2. da pred prihodom Celtov so drugačni narodi v Panonii stanovali, ktere so Celti potolkli, pa vender ne celoma.

Iz tega, bo vsak rekel, pa še ne izhaja, da Panonci so bili Sloveni. Res da ne, pa izhaja saj to, da so utegnili biti. Ali so pa res bili? Rimski pisatelj Tacit, ki je posebne bukve pisal o Germanii, govorí o stanovavcih izhodnega dela stare Nemčije tako-le: „Nec minus valent retro Marsigni, Gothini, Osi, Burii; terga Marcomannorum Quadumque claudunt. E quibus Marsigni et Burii sermone cultuque Suevos referunt; Gothinos gallica, Osos pannonica lingua coarguit, non esse Germanos. — Utrum Aravisci in Pannoniam ab Osis, Germanorum natione, an Osi ab Araviscis in Germaniam commigraverint, cum eodem adhuc sermone, institutis et moribus utantur, incertum est.“ (Tacit. Germania c. 41). To je: „Nič manj niso zadaj mogočni Marsigni, Gotini, Osi, Burii; za herbtom zapirajo Markomane in Kvade. Zmed teh se Marsigni in Burii po besedi in noši naznanjujejo kot Sueve (južnonemšk narod); od Gotinov galijanski, in od Osov panonski jezik spričuje, da niso Germani. — Ali so se Araviski v Panonijo od Osov, med Nemci živečega naroda, ali Osi od Araviskov v Germanijo preselili, ker še ravno tisti jezik, naprave in obnaše rabijo, ni znano.“

Kaj je jasno iz teh besed?

1. Osi so bili sorodni z Araviski, panonskim narodom, in so govorili panonski jezik;

2. Panonski jezik ni bil ne celtiški, ne germanski, tedaj drugačen, takošen, kakoršen je bil za Tatrami navaden razun celtiškega in germanskega; zakaj Osi so stanovali za Tatrami, na izvirih reke Visle, kakor kaže beseda Tacitova, kakor jih tudi stavijo tehtni zgodovinarji, tamtjè, kjer je današnji čas kraj Osviecim, Auschwiz. (Primeri: Löwenberg in Kutscheit, Historisch-geographischer Atlas: Gallien, Britannien, Germanien und die oberen Donauländer).

3. Za Tatrami pa so bile poglavitne stanovališča nekdanjih Slovenov, kar nihče ne dvomi; ergo, tedaj: panonski jezik je bil slovenski, in Panonci so bili Slovenci! Quod erat demonstrandum, kar je bilo dokazati.

Nočem reči, da je s tem že vsa pravda dognana; vsaka reč potrebuje svojega časa, dokler se ne ugodi in ne sezori; zlasti to veljá o slovenskih rečeh. Koliko časa se je gnala pravda za glagolico in cirilico; vzadnje je glagolica ostala pervinska, pravi plod sv. Cirila in Metodja. Taka je tudi pravda o narodnosti starih Panoncov in Noričanov. Če ne več, je iz spredaj navedenih prič jasno, da ta pravda je še: „eine offene Frage“, „odperto vprašanje.“

Hicinger.

Mitologične národne pripovedke.

I.

O Petru Breboriču in veliki mladi nedelji.

(Iz Varaždinske okolice).

Od nedelje Vuk Štefan. Karadjić v svojem „rječniku“ tole pripoveduje:

„Svaka se nedjelja zove sveta nedjelja, a pošto se mjesec mijeni, prva se nedjelja zove mlada nedjelja, u koju žene mnogo koješta vračaju i idu na različne izvore te se kupaju; nedjelja pak prva po Ilijnu dne zove se (u Boci) carica nedjelja nad dvanaest nedjelja. U narodu se našemu misli, da je nedjelja nekaka sveta žena, kao što se i govorí: sveta Petka i nedjeljina majka, a i na ikonama se nalaze gde gdješto ove obadvije.“

Veli se tedaj mlada nedelja vsaka prva nedelja po mlaji, in da si narod nedeljo misli žensko, priča tale pripovedka:

Bila je negda jedna cura, jako lepa. K nji su vnogi hodili zato, da je bila krčma tam i gledali su, jeli se bude

nji koj dopal. Ali ona ni štela za ljubav znati; zato su se spominjali, kaj čedu ž njum načiniti. Jeden je rekel: očemo breborovo seme po hiži restepsti, morti bu koje zrno okušala, drugač ne bude. Onda nji posipljeju zrnja breborovoga. Gda je v jutro hižu zmetala, vidi puno zrnja i misleči, kakvo je to zrnje, okuša jedno, pa ne je se dopalo, zabaci ga. Ali ipak je namera ispunjena. Zanosila je dete, i gda je k porodu bilo, misli: kak je to, ne poznam muškoga spola, a vendar jedno telo dve duše? kak budem povedala, čije bi bilo? Od posle kak sem zrno breborovo okušala, spoznala sem nekaj neopčnijeg; naj bude, dala mu bum ime Peter Breborič. Gda je k porodu bila, porodi sina, i baba odnesla ga je na krst. Plebanuš (= fajmošter) ni drugo pital, neg naj predi čije je, onda je vre znal, kak je došlo, pa ne je pital veliko za oca, samo kak mu bude ime. Baba odgovori: mati misli i veli, da ne je od drugod zanosilo neg je okušala zrno od brebora i onda je spoznala, da je zanosila, pa onda naj bude Peter Breborič. Plebanuš ga je okrstil. Nu gda je malo vekši zrasel, hodil je na lov, tak, da je dugo vremena živel on i mati od lova. Gda je jen put po šumi veliki hodil, nameri se na jednu kuču. Ova kuča imela je znutra osem sob i kuhnju. On misleči, da je oštarija, štel je vina piti; ali gda je nuter došel, najde 'se pusto. Ide v jednu sobu, ide v drugu, ide v tretju i tak na dalje, dok je 'se pregledal, 'seh osem sob i kuhnju. V osmi sobi najde vraga s tremi obruči nabitoga. Taki vrag njega prosi, dade piti vodu, da bi ga oslobodil od dveh obručev, i bi mogel gospodariti nad ovum kučum i ovum šumum, pa nemrem, 'da sem nabit. Lovec mu veli: ja ti nemrem, moram brzo iti. I odišel je k svoji majki i veli nji: ti, moja mati, znaš kaj? ja sem našel jedno mesto za nas prikladno, odi, idemo tam, ne bumo kvartira plačali a ja budem ležeše mogel za hranu našu skrbeti, kajti je vnogo zverine, nigdo vu oni šumi ne lovi, nigdo je ne preganja neg jedini ja; ja ne znam, kaj da je tuliko zverine nutri; mislim, da zato, ar jeden, koj je gazda, nemre nje preganjati. Kajti on je ne štel povedati, da je ono mesto, gde vrag lada; zato su i drugi lovci znali, pa nisu šteli tam iti lovit, kajti su znali, da je ono vraže mesto, gde on gospoduje. Materi se je dopalo i odišli su tam i lepo so živeli, kajti drva su imeli, kvartir su imeli prez plače i on je pak zverine nosil. Neg jedino, kaj bi im treba bilo, boga nisu molili, zato je i gospodin bog puščal je skušavati od vraga i ona se je podala v to. Najmre gda je jen put v lov odišel, mati njegova misli, da kaj je to: on je meni rekel vu 'se hiže slobodno iti, samo vu osmu tam naj nejdem, a ključa mi je dal. I ona ide vnuter i vidi vraga, da je z obruči nabit. Vrag nju taki prosi, da mu dade vodu onu, kaj je na obloku na lišti. Nji se je taki smilil i poda mu vodu, i kak je gutnul, mâm je jeden obruč opal. Zamoli ju drugoč, da mu dá da gutne. I onda mu je drugi obruč opal. I tretjič ju moli, da mu dá vode, da si još samo malo gutne. I opade mu tretji obruč i bil je čisto sloboden i počel ju je ljubiti i ona pak njega. Nato je došel sin dimo pa ju je mâm špotal i jako je srdit bil. Vrag je posle taki za njum hodil i rekel nji: ti načini se, da si bolestna i mi očemo ga poslati, gde bu glavu zgubil, i mi bumo lepo živeli, itak je ovo 'se moje. Reci mu, da si jako bolestna, da ti ide ovom od hiže na desno i dojde tam, gde se dva kameni skup tučeju kaj od njih voda teče. A ono su ne bili dva kameni, neg dva vraga. I on siromak posluhne i ide tam po tu vodu. Ide, ide i dojde do jedne kuče. Oče mim iti a čuje ženskin glas da njega zove. On je posluhnul i ide nuter, a ova ženska je bila velika mlada nedelja. Popita ga: kam si ti, moj človek, nameril svoj put? On ji odgovori: mati mi je bolestna i rekla da bi išel tam po vodu; ako bi onu vodu okušala, da bi bila zdrava, i nameril sem se tam iti. A moj človek, ti si na zločest put se odpravil, ti ne buš dobil vodu prez tvoje glave, ti buš smrt podnesel tam. Nu gda si nameril tam iti, idi, ja ti bum dala svojega konja i vuru. Ono su ti vragi ne kameni. Ti gda dojdeš tam, pazi gda budu zaspali, vu pol noči dve minute zaspiju, ti pazi i čekaj. Gda budu legli, onda dukni i zemi vodu i fletno na konja, gda se prespiju, da budeš mogel sim k meni vujti, onda ti ne budu več nikaj mogli; pa pusti konja, on bude vre znal kam bude išel, ti se samo drži i čuvaj vodu. Tak je i načinil. Imel je vuru. Gda je bila dvanajst vur, onda je pristupil i fletno zel vodu, i na konja pa bežji. Za dve minute su se vragi stali i bežji za njim. Skorom su ga dostigli, neg je vre vujšel s konjem k veliki nedelji i ondi su mu ne nikaj mogli. Ona mu veli: je si li komaj vujšel? On veli: je sem, samo da me ni vlovil jeden. Vezda mu ona reče: ti si truden, lezi se malo, onda budeš išel dimo i nesel ji vodu. On je bil truden i posluhnul ju je i sede na postelju i posle je zaspal. Ona znajuči, da ne treba materi one vode, zela ju je i nalejala zdenčnu vodu. Posle gda se je prebudil, zeme vodu i nese materi. Ali i vezda je našel črnoga poleg postelje. Gda je mati samo na izlik kušala i posle opet rekla, da ji ne je bolje, rekla je, da naj ide pak po ono prase, kaj jedna prasica ga ima. I ovo ju je vrag predi navčil, veli, tam ti bu poginul. On je onda predi išel k veliki nedelji; ona mu je pak dala svojega konja i vuru i rekla mu je, naj opet pazi na dvanajstu vuru, da i prasica s prasetom spava dve minute. Tak je i načinil kak mu je rekla. Gda je bilo dvanajst vur, ide pa zeme prase, a prase zacvili i prasica dukne gor. Ali on ne je išel s konja, neg je s konja posegel i zgrabil za dlaku, dok ga je zdigel i na konja lepše poprijel. Konj je vre za to bejžal, ar je prase zacvililo. A prasica bejžala za njimi i ovi su bejžali i skorom je prasica vlovila konja, neg je vre bejžal na meju velike nedelje. Vezda je opet prespal i nedelja mu je premenila prase i svoje podela. Gda se je prebudil, nese dimo i dá materi. Mati ga si spekla i jela, kajti je poznala, da ne je vraže. I vezda ne je ji bilo bolje. Pak ji on reče da ga pošlje gde se dvanajst dečki igraju z jednum jabukum. Ako mi onu doneseš, onda bum sigurno zdrava. On se je najel i pak išel tam, a predi k sveti nedelji. Sveta nedelja mu veli: to budeš ti teško dobil, ond ne je jeden ili dva, neg jih e dvanajst vragov. Dá mu opet kobilu i vuru i veli: gda budeš došel blizu, nejdi predi po nju neg bude dvanajst vura, ar i oni spiju dve minute, i ovo ti je česalo, brus i kefa; gda budu se zbudili onda budu za tobom bejžali i gda te budu šteli dostiči, hiti kefu, posle gda te budu pak šteli dostiči, hiti česalo i posle tretjič hiti brus i pazi samo, da vujdeš, kajti drugač nisi nikak moguč vujti njim. Vezda gda su zaspali dvanajstu vuru v noči, zeme jabuku i bejži. Ovi su se za čas zbudili pa za njim, ali on se je obziral i videl je, da ga očeju vloviti. Hiti kefu i postane za njim šuma velika, da su ne mogli se skorom prevleči čez nju. On je vre dalko odišel i oni opet za njim bejži bejži. Pak su ga skorom imeli, ali on se je ogledal i videl je, da ga očeju vre vloviti. Pak hiti česalo i za njim postanedu veliki bregi pak jarki, tak, da su se opet komaj oslobodili ovi črni, a on je bil vre dalko. Oni pak za njim bejži bejži i opet su ga skorom vlovili. On se ogleda i hiti brus i za njim postane velika voda, a v vodi britve i obrezali su se. Ipak ih je šest bejžalo prek, a ovih šest, koji su išli prek, nisu nikaj marali, samo da ga vloviju, i vre su se vesili konju za rep i konj je skorom opal, ali je itak vre na meju donesel, i morali su odstupiti. Vezda on prestrašen dojde k veliki nedelji; ona mu pak dá stana i jabuku mu premeni 'da je spal, i raduvala se je, da je vujšel onim črnim. Gda se prebudi, išel je k materi, i nedelja mu je dala konja, da je jahal, kajti se je jako prestrašil pa nij mogel iti. A gda je jahal dimo, videli su ga da još jaše. Mâm črni vrag reče: znaš kaj? gda ti dojde dimo, leži vu postelji i zemi jabuku, a ja ti namažem jeden poplun z jednum maščum, pa mu reci, da

naj te pokrije; on se onda prime na poplun a ja ga presečem i scepamo ga, da ne bu vujšel 'da je tam vujšel. Gda on dojde dimo, priveže konja vani, ide v hižu, vidi pak črnoga kre matere i prične ju špotati, pa ji dá jabuku. Vezda mu ona veli: znaš ti kaj? pokrij me da se ne reshladim. On ju oče pokriti, prime za poplun i ni mogel z rukum nikam; štel je onda z nogum brcnuti, i noga se mu je prijela. Onda zeme sablju i preseče ga vrag, i onda opet vrag mati na drobne komade. I zveže ju ga vu vreče i priveže ga vrag na rep konju velike nedelje i potira ga, da bejži ž njim da ga restepe. A konj ga je lepo nosil do nedelje. Ona je lepo zložila falačec za falačecom i poškropila je onum vodum i falačeci su se sklopili; onda onim prasetom se je teknula i postalo je čisto dobro, samo da ne je živo bilo. Vezda se ga tekne z jabukum i postal je živ pa reče: ei, kak sem lepo spal. A nedelja mu veli: nisi spal ni, neg te je zesekel vrag na falate, kaj ne znaš? On je mislil, da je ovo senjal. Resrdil se je i jahal je dimo z golum sabljum. Domaj su se ga prestrašili, da kak je on došel nazaj. I gda je došel, našel je vraga i mater na postelji skup ležati. Mâm preseče obedva i zeseče je na drobne komade i privezal kobili na rep. I restepel je konj 'se bejžečki falaček od falačeka. To je videla vrana i kavran i vrana je zobala negda vraga i negda ženu, a kavran je zobal samo vraga, i zato je vrana bela i črna, a kavran samo črn zato 'da je samo vraga zobal. I kaj mi ne veruje, naj ide glet pa se osvedoči, da je istina, da je vrana črnobela a kavran čisto črn.

Ribčeva ljubica. *)

Národna iz Idrijskih hribov.

Zapustil ribeč ljubico,
On nič ne mara več za njó,
Se spravlja v daljno deželó.

Tam bistriši vodé šumé,
Tam lepši ribe se lové,
In lepši deklice živé.

Pri viru ljubica stojí,
Ob viru rožice sadí,
Sadeč jih rožam govorí:

„Precvetajte cvetličice;
Kdar boste vé se razcvetlè,
Bom reva vas pobrala vse.“

„Oj cveti, cveti limbar bel,
Precvetaj jasen in vesel;
Naj ribič bo v spomin te vzel.“

„Oj cveti, cveti rožica,
Žlahtnoduhteča vertnica,
Ljubezni moje pričica.“

„Le kviško, kviško majeron,
Kot prošnja gor pred Bôžji tron,
Ne vklanjaj k zemlji svojih kron.“

„Precvetaj nagliček dušeč,
Precvetaj pêlin pregreneč,
Oj, cveti, cveti mak rudeč.“

„Precvetajte cvetličice,
Kdar boste vé se razcvetlè,
Bom reva vas pobrala vse.“

„V lep venec vas povila bom,
Poslala ribču ga na dom,
Prišla tak žalosti v okom.“

Kraj vira ljubica stojí,
Ob viru rožice sadí,
Sadeč jih viru govorí:

„Oj, têci, têci le studen'c,
Naprej sred lip in verbnih senc,
Zročila tebi bom svoj ven'c.“

„Ti tečeš bistro v ptujo stran,
Tje po sterminah in skoz plan,
Še v moj'ga ribča novi stan.“

„Kjer bistriši vodé šumé,
Kjer lepši ribe se lové,
Kjer boljši deklice živé.“

„Moj ribeč bo pri vôdi pél,
Lovil bo ribice vesél;
Pa bo moj venec v mrežo vjél.“

„Povedal v vencu limbar bo,
De serce čisto in zvesto
Ogiblje greha se skerbno.“

„V njem roža naj mu govorí,
De moje serce vse, vse dní,
Za njim, za njim le hrepení.“

„V njem majeron naj priča mi,
De moje serce vse, vse dní
V molitvi za-nj, le za-nj skerbí.“

„Dušeč naj nagelj mu duhtí,
De moje serce vse, vse dní
Le njega viditi želí.“

„V njem britki pêlin govorí,
De moje serce vse, vse dní
Le od bridkosti še živí.“

„In mak rudeč naj mu pové,
De mi zaspalo bo serce,
Če se ne verne kmalo žé.“

„Če bistriši so tam vodé,
Če lepši ribe tam lové;
Deklét pa takih ne dobé!“

Tak rože ljubica sadí,
Sadeč jih viru govorí,
In vir s solzicami kalí.

Kar stopi pred-njo rib'č vesel;
Za roko bi jo rad prijél,
Še rajši kušnil in objél.

Prijazno rekel je in djal:
„Ne bom slovésa ne jemal,
Še v daljne kraje ne podal;“

*) Opomba. Tù in tam sem kakšno besedo-ptujko sprevergel na slovensko, na pr. gartrožo na vertnico; krancelj na venec itd.; nagelj pa sem pustil, ker mi beseda klinček, Nelke, ni povšeč; klinček namreč je le „Gewürznelke“, kar že podoba te dišavšine kaže. De sem strok in rimo tù pa tam popravil, mende ne bo pesmici škodovalo; gotovo veje iz nje duh starostnih naših národnih. Posebno zanimiva se mi zdi za to, ker je nekak selam „Blumensprache“ v nji, česar še v nobeni drugi slovenski národni nisem zasledil.

Rodoljub Ledinski.

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz Zagreba 1. junija. — O. — Družtvo talijanske opere, ki je navduševalo v minulih dveh mescih občinstvo zagrebškega mesta, nas je zapustilo, kakor pred dvema mescoma družtvo národnega teatra. Kdo bi verjel, da so se naše národne igre večidel praznim ložam in praznim klopém igrale, v talijanske opere pa je privrelo polno ljudí! Vendar je bilo to tako. Pri narodnih igrah so se malokdaj splačali vsakdanji stroški, pri talijanskih pa je bilo zmiraj dosti ljudstva, toraj tudi obilo dohodka. K temu pa je pripomogel največ slavni gost dunajski, g. Franjo Stazić, ki sedaj pod imenom „Steger“ sluje po svetu. Sprejel je Zagreb gosp. Stazić-a kakor dragega svojega prijatla in rojaka, ne kakor pevca. Zagreb je namreč zibelka njegove umetnosti; tukaj je nastopil pot slave, ktera ga spremlja od mesta do mesta. Gospod Stazić je eden najslavnijih tenorov sedanjega veka; njegov divni glas dirne čut vsakega človeka, če bi imel tudi kamnito serce! Že leta 1849 je v Peštu in Budi 5000 gold. sr. letne plače dobival, v letu 1852 v Pragi 6000, v letu 1855 pa v Milanu 10,000 gold. Obhodil je že vse imenitnejše mesta po Nemškem, in si je pridobil veliko slavo. Ravno sedaj je povabljen v London, kjer se mu obeča za vsako igro 30 funtov šterlingov ali 300 gold. sr. — Rojen je g. Stazić v Sensandrii blizo Budima od slovanskih roditeljev; naš jezik mu je materinski jezik in v našem jeziku je peval pred nekterimi leti v pervi naši narodni operi „Ljubav i zloba.“ Mislili smo, da nam bode saj pred odhodom zapel še ktero narodno pesmico; al — — —

Iz Pazina 10. jun. — Iz vseh krajev Istre dohajajo vesele poročila, da se bodo letos svilni červiči prav dobro obnesli; zdravi so in zapredovati se že začenjajo. — Polje kaže v našem celem kraji prav lepo, samo terta je imela veliko škode po presilnem mrazu poslednje zime. Mnogo tert je poginilo, pa ni ravno toliko škoda za-nje, ker so bile že stare in po tertni bolezni pohabljene. Mladike iz njih korenín pa čversto poganjajo.

Iz Tersta. V našem morju so se prikazale ribe, psoglavke (pesci cani, Haifische) imenovane. Mestna gosposka je 50 gold. premije odločila za vsako vjeto tako ribo. Tudi v Kiožii so jih vidili ribči.

Iz Ljubljane. Zraven mnogih drugih mož gosposkega in kmečkega stanú je bil v poslednjem vélikem zboru tudi Nj. eksc. gospod minister dnarstva baron Bruck za družbenika naše kmetijske družbe izvoljen. Na pismo in diplom, ki mu ga je družba poslala, je gospod minister 4. t. m. iz Dunaja odgovoril s sledečimi prijaznimi besedami to-le: „Po pismu, ktero mi je častitljiva c. k. kmet. družba poslala, sem zvedil, da se je v svojem letošnjem zboru tudi mene prijazno spomnila in me za svojega častnega uda izvolila. Za to posebno čislanje se ji prav lepo zahvalujem in ji rečem, da prav rad sem njeni družbenik in da bom vselej z veseljem pospeševal njene namene, od kterih je sploh znano, da iskreno zahtevajo blagor dežele.“ — Vodju ljubljanskih ljudskih šol, gosp. Janezu Schlaker-ju, so Njih Ve-

ličanstvo o prestopu v pokojni stan podelili viteški križ Franc-Jožefovega reda. — Špiritual ljubljanskega duh. seminišča gosp. Juri Volc je za korarja v Ljubljani povzdignjen.

Iz Ljubljane. Kako železnice svet preminjajo, kaj očitno že zdaj vidimo v Ljubljani, pa bomo vidili čedalje bolj. Kakor Ljubljančanje zelenjavo in mleko spod krave vozijo v Terst, tako nam že več petkov zaporedoma vozijo iz Tersta morskih rib, ktere so berž pokupljene. Pa to ni še toliko čudo, ker Terst je zdaj blizo Ljubljane. Bolj se je čuditi, da so celó ogerske vole začeli po železnici nam voziti in tako so našim mesarjem Ogri začeli pomagati iz velike mesne zaderge, ker krajnska dežela nima več pitanega repa, tudi na Koroškem so že zeló pošli, in da jih tudi Štajarci nimajo, se kaže iz tega, da je v Gradcu ta mesec meso po 14 krajc. funt. Ogerski voli so nam torej res pomoč v sili. Pretekli teden jih je neki barantač za pervo poskušnjo pripeljal 17 čez Gradec v Ljubljano, in ker jih je lahko prodal, jih bo pritiral kmali več. Železna cesta je poderla tiste stene, ktere so pred ločile kraj od kraja; blago gré zdaj križem po svetu; — kakošen nauk pa gré našim kmetovavcom in živinorejcom posneti iz tega? Kaj druzega, kakor da bo treba zbuditi se, slovó dati marsikod staremu kopitu starih navad in ves um napeti, da se ne bomo dali popolnoma zatreti od drugih, kteri nam boljo robo cenejše ponujajo. Dokaj nam je še mogoče v tem storiti, pa vediti je pred vsem treba, kako drugod po svetu ravnajo, — brati in učiti se, je perva potreba! Bote že vidili pa čutili, da resnico govorimo; da bi le ne bilo prekasno!

Iz Ljubljane. Še je bolje, da imamo okoli Ljubljane sušo, kakor da bi nas namesto pohlevnega dežja zadela taka huda ura kakor je zadela letos še več krajev na Dolenskem ob Savi okoli Kresnic, in doli v Mirnipeči in najhuje v Semiču, pa tudi v Černomlji, kjer je zvečer pred praznikom sv. Rešnjega telesa na tavžente škode naredila. Vsulo se je kot oreh debele toče na debelo in poklestila je polje, verte in nograde; zraven pa so se tergali še oblaki in taka strašna ploha se je vlila, da je marsikod oduesla vso perst in kar je na nji rastlo. Po vodi je splavalo vse upanje revežev na dobro letino; pa kaj! ko bi škoda še le za eno leto bila, — v nogradih in kjer je ploha ljudém tudi zemljo vzela, je škoda za več let! Žalostno se spolnuje unidan v „Novicah“ omenjeno prerokovanje: „kakošno leto bomo imeli letos.“ Oj, kako potrebna bi bila splošna asekuracija zoper vremenske nevihte! Pa tega nočemo spoznati! Le za jok in stok vémo — namesto za dobrotljivo asekuracijo! — Te dní pride gospod Kreutzberg s celo družino divjih zverín v Ljubljano, kjer jo bode do 27. tega mesca na ogled postavil. Kreutzbergov zverinjak (menažerija) je ta čas najimenitneji na svetu, ker obsega slona (elefanta), 4 oroslane (leve), 2 kraljevska risa, leoparde, hijene, medvede, volkove itd., lamo, cebro ali pisanega konja itd., mnogo kač itd.; al še večja imenitnost tega zverinjaka je, da si je Kreutzberg svojo divjo derhal tako ukrotil, da ga sicer kervožejni oroslani, risi itd. ubogajo kakor pohlevni psički in da celó kosijo skupaj. Povémo vam, da se ne bo kesal, kdor tudi iz kmetov pride gledat ta zverinjak.

Novičar iz raznih krajev.

Iz Dunaja. „Milit. Ztg.“ piše: O nabérah vojaških novincov se je vidilo, da vojašini podverženih mladenčev boljih stanov zato ne poterjuje, ker imajo na nogah perste eden čez druzega ležeče. Ker se to mnogokrat rabi za oprostenje vojašine, je zaukazalo armadno nadpoveljstvo, na to popako prihodnje več ne porajtati in take ljudí k četam poterjevati, pri kterih bodo mogli službo opravljati. „Milit. Ztg.“ misli, da izhaja ta popaka večidel iz neumne nošnje pretesnih škornov, da noga manja ostane.

— S sklepom najvišje sodnije je bilo ustanovljeno, da se čez premoženje dolžnika konkurs ali kant ne more izpisati, če ni več upnikov kakor eden.

— Gosp. minister dnarstva, baron Bruck je pristopil, ko je poslednji pot svojo grajšino Klenovnik na Horvaškem obiskal, horvaško-slavonskemu družtvu za kupčijo z vinom kot utemelitelj.

— V zdoljni Avstrii stoje žita na polju silno lepo. Terte imajo toliko grojzdičev, da se vincarji nadjajo več vina pridelati, kakor leta 1853. Če kake posebne nesreče po hudih vremenih ne bo, bi utegnilo biti leto 1858 eno najrodovitnejih tega stoletja.

— Dr. Vuk Karadžić, učeni naberavec serbskih narodnih pesmi, je šel s svojo hčerjo Vilhelmino, ktera je serbske pravlice v nemški jezik prestavila, iz Dunaja v Serbijo.

Iz Českega. V nekterih krajih Českega ima ljudstvo posebno vražo, da se ondi ni toče bati, kjer prepelice zlo pojejo.

— Kupčija z žitom na Ogerskem je sedaj v stanju, ki se ne sklada skoro z nobenim ne avstrijanskim in unanjedeželskim tergom. Naj že obveljá, da ozimina ni povsod po volji, deloma tudi precej medla, ker je pa že tri tedne stanovitno kaj lepo in ugodno vreme, se bodo ozimine precej popravile; jare žita so pa povsod prav lepe in dajajo upanje obilega pridelka.

Iz Rusije. Zmiraj več se sliši od duševnega napredovanja na Rusovskem, tako da se more reči, da se je začela za celo carstvo nova dôba z dnem, v kterem je car Aleksander II. vladarstvo prevzel. Koj ko je bil v Parizu mir storjen, je sklenil novi car krepko in ojstro, brezštevilnim pohabom v civilnim in vojaškem upravljanji konec narediti. Po odstopu ministra Nesselrode-a je zgubila „nemška“ stranka, ktera je Rusijo 30 let vladala, vso moč in na njeno mesto so stopili Rusi, kteri so za prenaredbo v duhu današnjega časa, in s tem se je začelo mnogo mnogo važnih prenaredb in od dné do dné je od novih slišati. Cenzura ima nehati in ruski časniki se že zdaj ne pečajo samo z unanjo politiko, temuč tudi notranjo pretresajo in presojujejo tako odkritoserčno in bistroumno, da jim mora biti za to marsikak časnik druzih dežélá nevošljiv. Tudi oprostovanje kmetov napreduje veselo in vnovič je zopet šest okrajin pristopilo k onim, ktere hočejo to važno prenaredbo vpeljati. Mnogo časnikov je začelo izhajati, kteri se skoro zgolj z odpravo sužnosti pečajo, in sploh izhaja sedaj blizo trikrat več časnikov, kakor pred; po naznanjenji ministerstva za uk imajo Rusi sedaj 109 časnikov in 95 druzih periodičnih časopisov.

Iz Cerne gore. Černogorci so se med 14. in 20. maja v svoje gore umaknili in so pustili samo kakih 80 mož v Grahovu. Trupla Turkov, kteri so pri Grahovacu padli, so sožgali.

— Tudi avstrijanske vojne barke so prišle v te kraje. Dasiravno je bila v Parizu obljuba storjena, da se bodo francozke dam vernile, so vendar sopet pred Gravozo in podpihujejo tako punt v teh turških deželah.

— Knez Danilo je vse, kar so si Černogorci v poslednji bitvi privojskovali, po enacih delih med vojake razdelil; ranjenci so dobili vsaki po dva, svojci pobitih pa po pet delov.

— V „Moniteur-ju“ je pismo, ktero je pisal knez Danilo francozkemu konzulu in razjasnuje dogodke poslednjih bitev. V sklepu pravi, da je šlo samo za brambo Černe gore in dasiravno so Černogorci premagali, vendar niso šli čez mejo svoje dežele. Mogoče bi jim bilo, polovico Hercegovine si osvojiti, al knez se je vdal v voljo cesarja Napoleona, v kterega je vse svoje upanje postavil.

„Moniteur“, kteri se sploh s Černo goro zlo peča, piše o černogorski armadi: Černogorska armada obstojí iz 15 tavžent mož, to je, iz vsih Černogorcov, kteri so za vojsko pripravni. Z orožjem v roki umreti, je Černogorcom kakor posebna milost božja; zavoljo tega se Černogorec nikolj toliko ne poniža, da bi koga prosil, mu življenje prizanesti. Ako je hudo ranjen ali nezmožen, se oteti, mu odrežejo tovarši glavo. Ker sovražnikom, ktere ujamejo oborožene, glave porežejo, si domišljujejo, da tudi sovražnik enako dela in znosijo zavoljo tega svoje ranjence na plečih iz borišča.

Iz Rima 4. junija. *) Bog ga bodi zahvaljen! Vseh štirnajst nas je zdravih in veselih priromalo v sveto mesto Rim. Predvčerajšnim smo bili tako srečni, da sveti Oče Piji IX. so nas milostno sprejeli, so prijazno kakor oče s svojimi otroci govorili, in so blagoslovili nas, našega svetlega cesarja, naše starše in prijatle, naprejpostavljene in podložne, in sploh vse, kteri so našim prošnjam se priporočili. V spomin so nam dali vsakemu štirivoglat olikan kamen, ktere so našli v katakombah sv. Kalista, in so visokega spoštovanja vredni, ker so sloneli ali vzidani bili na pokopališčih pervih kristjanov. Včeraj na praznik svetega rešnjega Telesa so sv. Oče procesijo deržali, ki je bila tako veličastna, da je vredna posebnega popisa. — Do zdaj vročina še ni bila zlo huda; al kake tri dní sèm tako pritiska, da skorej ni več iz hiše iti. V pondeljek se bomo spet poslovili od priljudnih Rimljanov in gremo skozi Asisi in Loreto v Jakin, kjer nas bo v nedeljo popoldan ladija sprijela in s pomočjo božjo 14. t. m. dopoldne ob desetih v Terst donesla. Z Bogom! Jož. Rozman.

Iz Napolitanskega. Znano je, da ste se angležka in napolitanska vlada več ko eno leto pisano gledale. Angležka je dala poslednji ultimatum in 10 dní odloga, in napolitanska je potem odjenjala, spolnila, kar je angležka tirjala in bo tudi barko „Cagliari“ nji izročila.

— Vezuv je začel, kakor so že dalj časa prerokovali, ogenj iz sebe metati. Konec maja se je odperlo 9 ognjišč in so začele izlivati lavo na vse straní.

Iz Nemškega. „Ztg. f. Nordd.“ piše iz Hanover-a: Kako je gnjusenje zoper konjsko meso od leta 1847 odjenjalo, se dá iz tega prevdariti, da so o binkoštnih praznikih blizo 2000 funtov pečenke, klobas in prekajenega konjskega mesa v Hanover-u in okolici pojedli. Vsako leto pokoljejo kakih 200 do 300 kónj.

Iz Francozkega. 5. jun. je bila v Parizu tretja seja konferencije. Kaj se je obravnovalo, se ne vé druzega nič, kakor da sploh vse na tanjki niti visí. Diplomati majajo z glavami in eden njih prerokuje velike rečí, ktere se bodo godile, ne pové pa bolj natanjko, kakošne. Sicer pa spoznava tudi španjska vlada stan svoje dežele kot résen, in pošilja vojakov in streljiva v mahonsko terdnjavo, ker se bojí vojske, potem pa, da bi utegnili enega dné se Angleži polastiti otoka Majorke, na kterem je ta terdnjava.

— Diplomati so vsi ene misli, da se dela za uravnavo Moldave in Valahije ne bodo tako ročno odsedale, kakor so pred začetkom konferencij mislili. 10. t. m. je bila 4. sêja. Ker se sêje tako urno versté, sklepajo ljudjé, da govorice vendar niso prazne, da udje konferencije še davno niso na poti do porazumljenja. Kar pa francozko sploh utiče, se mora reči, da bo imela vlada pri prihodnjih volitvah za občni zbor težko stanje.

Iz Angležkega. Časnik „Times“ od 10. junija toži čez silne priprave za vojsko, ktere delajo Francozi, in kterim je treba tudi drugod jih nasproti delati. Francozka vlada naj enkrat pové, komú da veljá to pripravljanje, in bolje znamenja prijatelstva naj pokaže, kakor so te, ktere Anglii toliko stroškov prizadevajo.

Iz Portugalskega. Rumeni mačúh je začel zopet letos v Lisabonu ljudí moriti.

Iz Turškega. Turčija napreduje vedno svoje pripravljanje proti Černi gori, dasiravno je bilo sklenjeno, da bodo vélike vlade vso to zadevo poravnale. Pa tudi med njimi je malo enovoljnosti, namreč ste Francija in Rusija nek izrekle, da se konferencij, ktere imajo v Carigradu biti, ne udeležite, ako bi se v nji izreklo, da je Turčija višji oblastnik Černe gore. Turčija pa pravi, da sicer v nobeni reči ne bo odjenjala in obstojí terdno pri tem, Černogorce z orožjem prisiliti, njeno višjo oblast spoznati, ako bodo še dalje oporni ostali.

— Konferencije v Carigradu za poravnavo černogorsko-turških zadev so odložene — brati je — do srede junija.

— Večina prebivavcov otoka Kandije se je vzdignila in iz njih tirjav se ne dá nič druzega posneti, kakor da zahtevajo se od Turčije odtergati.

— V Mitilenah delajo kobilice strašno škodo.

*) Dopis iz Firence prečastitega našega gosp. dopisnika je bil v listu 22 po pomoti med dopise „Novičarja iz avstrij. krajev“ postavljen. Skor da bi nam ne bilo tega popravka treba. Vred.

Opomin.

Po novi prenaredbi se bo prihodnji ljublj. sejm pervi pondeljk po sv. Petru in Pavlu, to je, 5. dan mesca malega serpana ali julija začél in končal v saboto 10. dan malega serpana. Ker ljublj. sejmi po novi postavi ljudém še niso dovelj v pominu, naj se jim to porsod primerno okliče, da se obvarujejo pomote.

Darovi za Vodnikov spominek.

Od I.—XXVII. naznanila . 1044 fl. 2 kr.

Gospod	Pevic France, v grački tehniki		1	fl. —	kr.
„	Wilfan Jože	„ „	1	„ —	„
„	Gosar Valent	„ „	1	„ —	„
„	Papež Janez	v grački višji realki	1	„ —	„
„	Klemenčič Ferd.		1	„ —	„
„	Kosmač Janez		1	„ —	„
„	Stare Miha		1	„ 6	„
„	Sattler Jože		—	„ 30	„
„	Engelthaler Janez		1	„ —	„
„	Iglič France		1	„ —	„
„	Barta Tone		1	„ —	„
„	Milavc France		1	„ —	„
„	Kovšca Janez		1	„ —	„
„	Napreth Adolf		1	„ —	„
„	Wiest Adolf		1	„ —	„
„	Pogačer Belan		1	„ —	„
„	Kalan Jože		1	„ —	„
„	Sirolla Jožef, knigovezec v Gradcu		1	„ —	„
		Skupaj .	1061	fl. 38	kr.

Loterijne srečke:

V Terstu 9. junija 1858: **25. 69. 71. 45. 31.**

Prihodnje srečkanje v Terstu bo 23. junija 1858.

Stan kursa na Dunaji 12. junija 1858.

Obligacije deržavnega dolga	5 %	82 5/16 fl.	Esterhaz. srečke po 40 fl.	80 3/4 fl.
	4 1/2 „	72 1/4 „	Windišgrac. „ „ 20 „	25 „
	4 „	64 7/8 „	Waldštein. „ „ 20 „	27 3/4 „
	3 „	49 3/4 „	Keglevičeve „ „ 10 „	14 3/4 „
	2 1/2 „	41 „	Cesarski cekini	4 fl. 48
Oblig. 5 % od leta 1851 B		93 1/2 „	Napoleondor (20 frankov)	8 fl. 14
Oblig. zemljiš. odkupa 5 %		84 „	Suverendor	14 fl. 12
Zajem od leta 1834 . . .		300 „	Ruski imperial	8 fl. 20
„ „ 1839 . . .		129 1/4 „	Pruski Fridrihsdor . . .	8 fl. 38
„ z loterijo od leta 1854		109 5/8 „	Angležki suverendor . .	10 fl. 15
„ národni od leta 1854		83 1/2 „	Nadavk (agio) srebra: na 100 fl.	4 3/8 fl.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**